

Slovenski Pravnik.

Leto XXIV.

V Ljubljani, 15. maja 1908.

Štev. 5.

Uvjetna osuda i uvjetni dopust.

(Predavao u »Akademiji« 15. ožujka ove godine dr. Josip Šilović,
kr. sveučilištni profesor.)

(Svršetak.)

Misao, na kojoj počiva institut uvjetne osude, poznata bijaše i hrvatskom starom pravu; misao naime, da se sa kaznom imade reagirati protiv zločinca istom suda, kada ga inače nije moguće odvratiti u buduće od zla, a da mu se imade kazan oprostiti, ako se i bez nje popravi.

U VII. svezku Tkalčičevih spomenika slob. i kralj. grada Zagreba imade mnogo primjera uvjetnog odpusta kazni. Samo ćemo nekoje u kratko navesti:

Osudom od 13. kolovora 1456. osudjen je Gjuro sin Antuna Bahuna radi kradje raznih stvari na kraljevskom sajmu u Zagrebu na vješala; ali je na molbu poštenih ljudi po sudu pomilovan pod uvjetom, da požali kradju i da više nikad ništa slična ne počini, jer će ga stići zaslužena kazna za ovo i za buduća zla djela bez svake dalje milosti (*gratiam et misericordiam fecimus talém, ut ipse Georgius predicta mala sua defleat et ulterius his similia non perpetret neque committat, qui si ipsa facta sua mala renovaverit et his in similibus repertus fuerit, mox juxta sua demerita penam quam demeruerit consequetur absque omni ulteriori gratia*).

Još je jasnije izrečeno, da će krivac biti kažnjen i za uvjetno odušteno mu djelo, ako s nova padne u zlo, u osudi od 11. svibnja 1462., kojom je Blaž Hervatić iz Kraljevca osudjen radi kradje svinje, ali mu je kazna oprostena pod uvjetom, da više ne počini nikakova zla djela, jer će inače biti po običajnom pravu kažnjen bez milosrdja i za ovo prvo djelo (*quod si per amplius in talismodi furtu aut alio crimine dampnoso reperiretur, ex tunc et premissum primum delictum eidem parci non deberet, sed juxta ipsius civitatis consuetudinem puniri et nulla misericordia fieri*).

Osudom od 5. svibnja 1469. učinjen je kod krađe uvjetni odpušt kazne ovisnim još od naknade štete (*quod ipse lesio satisfaciat*).

Osudom od 20. studenoga 1472. osudjen je Petar Konc, sedlar, što je kupio ukradeno olovo svirala od orgulja sv. Marka, da mu se razbije ključem sv. Marka užeše na čelu žig, a onda da se iz grada i njegovog teritorija odtjera; ali je ova kazan pretvorena u blažu kazan slobode od godine dana radi njegove nevine porodice pod uvjetom, da se iz njegovâ imetka orgulje posve poprave (*quod de rebus et bonis ipsius Petri ipsum organum debet reformari, et propter uxorem et pueros suos eorumque inopiam*).

Osudom od 27. studenoga 1472. oproštena je Petru Konc pod gornjim uvjetima i ova kazan radi siromaštva njegova, žene mu i djece unježnoj dobi (*pro inopia et paupertate tam sua quam etiam uxoris et puerorum suorum in tenera etate constitutorum*).

Osudom od 29. siečnja 1477. osudjen je Gredak radi uvrede Matije sudca na kazan gubitka jezika. Ova mu je kazan oproštena pod uvjetom, da šta slična više ne učini, jer će se inače kazan na njem ovršiti (*sed pena predicta puniatur*). Osim toga mu je zabranjeno u gradu nositi oružje izim u vrieme potrebe, dapače da se ne usudi u gradu nositi ni mali nožić, kojim se reže kruh (*immo quod nec cultellum parvum ipse cum quo panes scindentur non ausus sit portare apud se*).

Osudom od 19. prosinca 1477. osudjen je prisežnik Marko Gjuraković radi krađe na vješala. Ali mu je ova kazan na molbu velemožne gospode Mateja Gereb de Wyngarth i Mirka de Palocz, oratora kralja Matije oproštena pod uvjetom, da plati svoje dugove, što ih ima u gradu i da se više nikada u grad ne vrati, jer će se inače dosudjena kazan ovršiti (*persolutis tamen debitis universis quibus in dicta civitate obligatur, et quod nunquam per amplius ad ipsam civitatem et territorium ejusdem intrare vel venire audeat, casu vero si compertus fuerit, tunc pena ipsa amplectetur pro superius per juratos judicatum fuit*).

Kao što bijaše ova misao, kako se iz navedenih primjera vidi, poznata starom hrvatskom pravu, tako se ona u zametku nalazi i u pozitivnom našem pravu.

§-a 54. i 266. kaznenoga zakona i §-a 254. i 292. kaznenoga postupnika ovlašćuju sud, da može u slučajevima osobitoga obzira vrijednim vanredno ublažiti u zakonu određenu kaznu. Uvjetnom se osudom polazi samo za korak dalje, pak se daje sudu ovlast, da u iznimnim slučajevima odgodi izvršenje dosudjene kazni s nadom na podpuni odput, kada se kod neznatnijih delikata uvjeri, da je krivac posrnuo, ne uslied vlastite pokvarenosti i zloće, nego uslied nesretnih prilika te da je dovoljna za buduće čuvanje od zla sama osuda na kaznu, dok bi izvršenje kazni njega i nevinu mu porodicu sunovratilo u moralnu i materijalnu propast.

Ovomu je institutu glavna svrha popravak krivca, odvrćanje njegovo od počinjanja budućih zločina, dakle zaštita pravnih dobara i interesa specijalnom prevencijom.

Ista je svrha i uvjetnom dopustu kaznenika. Uvjetni dopust uveden je u Hrvatskoj zakonom od 22. travnja 1875. Može ga dobiti kaznenik, koji je prvi put osudjen radi zločinstva nakon pretrpljene polovine kazne; koji je drugi put osudjen radi zločinstva nakon pretrpljenih triju četrtina kazne. Kaznenik osudjen više nego dva puta radi zločinstva ili osudjen radi zločinstva potičućega iz koristoljublja ili radi zločinstva paleža izključen je posvema od blagodatni uvjetnoga dopusta.

Uvjetni dopust može se podieliti onomu kazneniku, koji se je u kaznionici dobro vladao, a podieljuje ga ban na predlog ravnateljstva kaznionice.

Kaznenik ide na uvjetni dopust svojoj kući, te se nalazi za vrijeme uvjetnoga dopusta pod policijskim nadzorom i smatra se kaznenikom. Ne smije se kroz to vrijeme bez dozvole oblasti udaljiti iz svoga boravišta, mora se čuvati svakoga nevrednoga načina življenja, izgreda i hrdjavoga društva, jer već to povlači za sabom opoziv uvjetnoga dopusta.

Uvjetni dopust opozivlje ban, te se kazneniku u slučaju opoziva ne uračunava u kaznu ono vrijeme, što je proveo na uvjetnom dopustu.

Prodje li cijelo vrijeme uvjetnoga dopusta, a da ne bude opozvan, smatra se, da je dopustnik pretrpio kaznu.

Kako to dokazuje mnogogodišnje iskustvo u hrvatskim kaznionama, uvjetni je dopust najbolje poticalo, da se kaznenici

dobro vladaju, jer im svedjer lebdi pred očima misao, da će im se na taj način znatno skratiti vrijeme kazni i oni vratiti k svojim milim i dragim.

Da dobro djeluje u Hrvatskoj uvjetni dopust, najbolje dokazuje činjenica, što su od god. 1885. do 1902. dobila uvjetni dopust 1562 kaznenika, a opozvan je uvjetni dopust samo kod trinaestorice.

Pošto dakle već od god. 1875. postoji kod nas institut uvjetnog dopusta, mi bi sa uvjetnom osudom samo nadogradili zgradu, koju smo 1875. godine sagradili, osokoljeni mnogodišnjim povoljnim iskustvom.

Belgijski je zakonodavac zakonom od 31. svibnja 1888. uveo u sustav kazneni oba ova instituta, kada je zajedno normirao uvjetni dopust i uvjetnu osudu.

Tako je već i car Josip II. shvatio misao, da se mora u zakonu dati mogućnost onom, koji se tečajem kazni tako vlada, da ima opravdane nade, da se je trajno popravio, da mu se oprosti ostatak kazne.

Onom pako nesretniku, koji je počinio kažnjivo djelo više zaveden nego li iz vlastite pobude, ili čija bi nevinna porodica ovršenjem kazne bila bačena u biedu i nevolju, imade se kazan posve odpuštiti, i to ne putem milosti, već redovitim putem pravde. Obje su ove misli našle izražaja u Josipovom kaznenom postupku od 1. lipnja 1787. (§-a 180. i 201. Gross, l. c. str. 407. i sl.).

Obje ove misli su u kasnijem austrijskom zakonodavstvu napuštene.

Misao, da se barem nezrela mladost, koja je posrnula, imade sačuvati od zatvora, da se još više ne kvari, prihvaćena je i u Austriji, samo je uvedena u život na drugi način nego li u svim drugim kulturnim državama.

Previšnjem rješenjem od 24. studenoga 1902. ovlašteno je ministarstvo pravde, da uputi sudove, neka kod osuda mladih delinkvenata u slučajevima osobita obzira vriednim, podnesu predlog na pomilovanje. U prvom redu imadu predlagati na pomilovanje djecu od 10—14 godina, koja su osudjena po §-u 269 kaznenog zakona, kod koje nije potrebna predaja u popravilište, a zaključanje u odruženom čuvalištu nije podesno za svrhu kazni.

U drugom redu imadu se predlagati na pomilovanje mladi delinkventi od 14—16 godine, ako nisu bili još sudbeno kažnjeni, a kazan, na koju su osudjeni, nije veća od tromjesečne kazni slobode ili globe od 500 kruna.

Konačno se imadu predlagati na pomilovanje delinkventi izmedju 16 i 18 godina uz gornje uvjete, ako su u svom razvoju zaostali.

Samo je od sebe jasno, te ne treba posebnoga obrazlaganja, da je uvjetna osuda, dapače i uvjetno pomilovanje bolje od bezuvjetnoga pomilovanja, koje je uvedeno u Austriji, jer se ondje odpust kazne čini ovisnim od poštenoga vladanja kroz vrieme u zakonu određeno, a ovdje se kazna odmah bezuvjetno oprašta i time se napušta najbolje sredstvo, kojim se može blagotvorno djelovati na krivca.

To je uvidila i austrijska vlada, jer je odlični pravnik ministar pravde dr. Kle in dne 19. prosinca 1907. podnio gospodskoj kući osnovu zakona glede mladjahnih osoba, u kojoj uvadja uvjetnu osudu i uvjetni dopust za mladjahne delinkvente.

I kod hrvatske je vlade izradjena osnova zakona o uvjetnoj osudi na dosta širokoj podlozi Hrvatska je vlada ovu osnovu poslala na mnjenje banskom stolu (apelacionom sudištu) i stolu sedmorice (vrhovnom i kasacionom sudištu). Kako čujem, oba su ova sudišta osnovu prihvatila sa neznatnom modifikacijom.

Prema tome ima opravdane nade, da neće proći dugo vremena, da će i kod nas ovaj blagotvorni institut biti uveden.

Iz političnih normalij.

Sestavil Štefan Lapajne, c. kr. okr. glavar v pok.

Na večkrat izraženo željo, naj skušam sestaviti in priobčiti v »Slov. Pravniku« nekak ekscerpt iz političnih normalij, odbral sem sedaj one še sedaj veljavne normalije, katere imajo splošno aktualno vrednost, ali pa so osobito za nas Slovence v našem boju za slovensko uradovanje in jezikovno ravnopravnost posebne važnosti. Ta mala zbirka političnih normalij utegne biti marsikomu dobrodošla, bodisi politični ali sodni uradnik, odvetnik